

SOVE SPODNJE SAVINJSKE DOLINE

Owls of the Lower Savinja valley

MILAN VOGRIN

Zg. Hajdina 83c, SI-2288 Hajdina, e-mail: milan.vogrin@guest.arnes.si

During 1992–1999, the author registered only 2 owl species in the Lower Savinja valley (Central Slovenia), i.e. Tawny Owl *Strix aluco* and Long-eared Owl *Asio otus*. The first is here a rare species, while the latter is rather common. Tawny Owl can be found primarily on the fringes of the valley with predominating woodlands. In the 9.25 km² large area with its characteristic valley pattern (woodland and shrubs – 4%, orchards and gardens – 3%, tilled fields, meadows – 40%, hop fields – 40%, settlements – 7%, other: roads, ditches, embankments – 6%) the Long-eared Owl was registered, in 1999, to the density degree of 1.6 pair/10 km². DOLINAR (1951) who carried out, in this area, a general bird census more than half a century ago stated utterly different proportions between owls: Tawny Owl and Little Owl were common, while Long-eared Owl did not even get a mention. Such different species structure was most certainly influenced by intensive farming, particularly hop growing.

Ključne besede: mala uharica, *Asio otus*, lesna sova, *Strix aluco*, Savinjska dolina
Key words: Long-eared Owl, *Asio otus*, Tawny Owl, *Strix aluco*, Savinja valley

1. Uvod

V Evropi živi trinajst vrst sov (npr. MIKKOLA 1983, CRAMP 1985, HAGEMEIJER & BLAIR 1997); od teh jih kar deset stalno ali občasno gnezdi tudi v Sloveniji (GEISTER 1995). Glede na ta podatek lahko rečemo, da je Slovenija prava "sovja država", saj se s takšnim številom sov lahko pohvali le malo držav. Kljub veliki vrstni pestrosti sov pa njihova razširjenost pri nas ni podrobneje poznana. Obstaja kar nekaj območij, s katerih nimamo nobenih podatkov, in med takšna območja sodi tudi spodnja Savinjska dolina.

2. Opis območja

Spodnja Savinjska dolina je del Celjske kotline oziroma po najnovejši regionalizaciji Slovenije del Savinjske ravnine (PERKO & OROŽEN ADAMIČ 1998). Prične se pri Vranskem in zaključuje pri Celju (samo mesto v tem delu ni zajeto). Na jugu je dolina omejena z rekama Bolsko in Savinjo, na severu meja poteka pod obrobjem Dobrovelj, na levi strani Savinje pa mejo ponazarja reka Ložnica. Tako omejeno območje meri okrog 72 km².

Območje raziskave (sliki 1 in 2), ki sem ga izbral za popise ptic na agrarni površini v spodnji Savinjski dolini, je po moji oceni reprezentančen vzorec habitatov za celotno dolino. Območje meri 9,25 km². Leži zahodno od reke Savinje, južno od kraja Braslovče, na nadmorski višini 288 m. Omejeno je s cestami med naslednjimi kraji: Šentrupert, Dragopolje, Šmatevž, Sp. Gorče, Rakovlje, Parižlje, Topovlje in Šentrupert. Delež posameznih habitatov sem ocenil na terenu in s karto merila 1 : 5000. Delež je naslednji: gozdovi, pasovi drevja in grmovja – 4%, sadovnjaki in vrtovi – 3%, orane njive, travniki – 40%, hmeljišča – 40%, naselja – 7%, drugo (ceste, jarki, brežine) – 6%.

3. Metode dela

Sove sem popisoval priložnostno. V tem prispevku navajam opazovanja sov med letoma 1992 in 1999.

V letu 1999, med marcem in majem, sem na izbranim območju sove poskušal privabiti s predvajanjem posnetka njihovega oglašanja, kasneje, v maju in juniju, pa sem področje obiskal še štirikrat, in sicer zaradi evidentiranja morebitnih sovjih mladičev.

Slika 1: Za spodnjo Savinjsko dolino so značilna obsežna hmeljišča, november 1998

Figure 1: One of the characteristic features of the Lower Savinja valley are its extensive hop fields, November 1998

Oglašanje sovjih mladičev se lahko namreč daleč sliši (MIKKOLA 1983), metoda kartiranja sov na podlagi mladičev pa je prav tako že bila uspešno uporabljena (BIRNER 1993). S posnetki sem preverjal naslednje vrste sov: čuk *Athene noctua*, pegasta sova *Tyto alba*, mala uharica *Asio otus* in lesna sova *Strix aluco* v enakem zaporedju.

4. Rezultati in diskusija

V spodnji Savinjski dolini sem zabeležil pojavljanje dveh vrst sov, in sicer male uharice *Asio otus* in lesne sove *Strix aluco*. Obe vrsti sta redki.

Na raziskovalni površini sem v letu 1999 ugotovil samo malo uharico. V spomladanskem času sem slišal in tudi izzval dva samca, v juniju pa sem na tem območju ob pomoči oglašajočih se mladičev dva para samo še potrdil. Prvi par je gnezdil v bližini Spodnjih Gorč, drugi par pa na meji območja, in sicer v bližini Gomilkega. Gostota na raziskovalni površini je tako bila 1,6 para/10 km² (par na meji območja sem štel kot pol para!). Na prvi lokaliteti sem poslušal in opazoval štiri mladiče, pri Gomilskem pa tri.

V času, ko na hmeljiščih ni hmelja in najlonskih vrvic (jesen–spomlad), po katerih se vzpenja hmelj, mala uharica lovi tudi na teh poljih. Pri lovu na hmeljišču sem malo uharico nekaj minut opazoval zvečer v mraku 24.10.1997.

Mala uharica konča tudi kot žrtev prometa; povoženega samca te vrste sem našel 25.3.1992 v Latkovi vasi, 10. 5 1996 pa še enega pri Šempetru (oba na magistralni cesti).

Lesna sova je veliko pogostejša na obrobju doline, kjer prevladuje gozd, in sicer že na prvih vzpetinah.

Tako sem na primer 26.4. 1996 v bližini Žovneka iz gozda z enega mesta slišal oglašanje treh teritorialnih samcev (glej tudi: VOGRIN 1997). V času gnezditve sem lesno sovo v dolini zabeležil samo na dveh mestih.

Na osnovi opazovanj in oglašanja sov ocenjujem, da v spodnji Savinjski dolini živi okrog 20 parov male uharice in okrog 5 parov lesne sove.

Za spodnjo Savinjsko dolino GEISTER (1995) navaja dve vrsti sov, in sicer prav tako samo malo uharico in lesno sovo. Pika, ki ponazarja čuka *Athene noctua*, je že zunaj doline, čeprav sem to vrsto letu 1996 enkrat odkril tudi tik nad Vranskim, torej na obrobju doline. Da je lesna sova redka v sami dolini, je povsem razumljivo, saj velja za pretežno gozdno vrsto (npr. CRAMP 1985, PETTY & SAUROLA 1997), gozda pa je v dolini izredno malo. Nasprotno pa DOLINAR (1951) trdi, da sta lesna sova in čuk v Savinjski dolini pogosti vrsti. Med obema poročiloma je preteklo skoraj petdeset let, v tem času pa je dolina postala znana po intenzivnem kmetovanju, kar je prav gotovo pripomoglo k izginjanju obeh vrst. Za lesno sovo je sicer znano, da je prilagodljiva vrsta in da zasede tudi urbana območja (GALEOTTI 1990), vendar je sam v naseljih nisem ugotovil. Očitno pa je s krčenjem večjih gozdov pridobila mala uharica, ki je DOLINAR (1951) sploh ne omenja.

5. Povzetek

V spodnji Savinjski dolini (osrednja Slovenija) je avtor med letoma 1992 in 1999 registriral samo dve sovji vrsti, in sicer lesno sovo *Strix aluco* in malo

Slika 2: Pogled na tradicionalno kultivirano pokrajino Savinjske doline z značilnimi visokodebelnimi drevesi, februar 1999

Figure 2: View of the traditional cultural landscape of the Savinja valley with characteristic traditional orchards, February 1999

uharico *Asio otus*. Lesna sova je v dolini redka vrsta, mala uharica pa običajna. Prva je precej pogostejša na obrobju doline, to je na okoliških hribih, kjer prevladuje gozd. Na površini 9,25 km² z značilnim vzorcem doline (gozd in grmovje – 4%, sadovnjaki in vrtovi – 3%, orane njive, travniki – 40%, hmeljišča – 40%, naselja – 7%, drugo: ceste, jarki, brežine – 6%) je bila mala uharica v letu 1999 ugotovljena v gostoti 1,6 para/10 km². DOLINAR (1951), ki je tukaj ptice popisoval pred dobrimi petdesetimi leti, navaja povsem drugačno razmerje med sovami: lesna sova in čuk sta pogosti vrsti, medtem ko male uharice sploh ne omenja. Na drugačno vrstno sestavo sov je prav gotovo vplivala intenzifikacija kmetijstva, predvsem gojenje hmelja v dolini.

6. Literatura

- BIRRER, S. (1993): Bestand und Bruterfolg der Waldohreule *Asio otus* im Luzerner Mittelland, 1989-1992. Der Ornithologische Beobachter 90: 189-200.
- CRAMP, P., (ed.) (1985): Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. The birds of the western Palearctic. Vol. 4. Oxford University Press, New York.
- DOLINAR, I. (1951): Ptiči v območju Savinjske doline pred 45 leti in danes. Lovec 34: 8-12.
- GALEOTTI, P. (1990): Territorial behaviour and habitat selection in an urban population of the Tawny Owl *Strix aluco* L. Bolletino di Zoologia 57: 59-66.
- GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. DZS, Ljubljana.
- HAGEMEIJER W.J. & M.J. BLAIR (ed.) 1997: The EBCC Atlas of European Breeding Birds. T & AD Poyser.
- MIKKOLA, H. (1983): Owls of Europe. T & AD Poyser Ltd.
- PERKO, D. & OROŽEN ADAMIČ, M. (ed.) 1998: Slovenija. Pokrajine in ljudje. Mladinska knjiga.
- PETTY, S.J. & SAUROLA, P. (1997): Tawny Owl *Strix aluco*. pp. 410-411. V:
- VOGRIN, M. (1997): Bird community of a *Vaccinio – Vitis idaeae – Pinetum forest* in Central Slovenia. Acta Zoologica Lituanica, Ornithologia 6: 90-96.

Prispelo / Arrived: 30.8.1999

Sprejeto / Accepted: 8.5.2000